

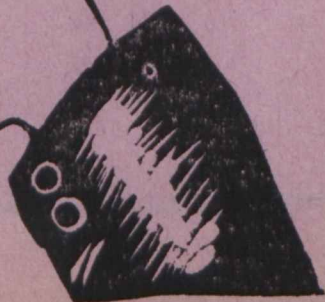

TÖUSEN

KÄIT

XIV Lennu
Lõpunumber.

Järgi hert
NR.
10.

Lühikese, raske haiguse
järele ootamatult lahku-
nud ennastsalgavat ja
truud õpetajat,
reserv. kpt.

Kaarel Aret'it

mälestavad
sügavas leinas,
Põltsamaa Tööstuskooli
õpetajas- ja õpilaskond.

VÄLJAANDJA: PÕLTSAMAA TÖÖSTUSKOOLI ÕPILASKOND.

VASTUTAV TOIMETAJA: P. VINNAL.

SISU: Vabaduspäevaks. „Kuidas külv nõnda lõikus.“ Põhjamaa. Reisi-
muljeid. Kuud riimis. Järelehüüe lahkuvale. Lõpetajad kõver-
peeglis. 10. Sport koolis. Oma kooli poisse läbi läätša. Pärast
jumalateenistust. Tõusmas on päike. Spordi nurk. Kaitseliid-
ust. Tehnika nurk. Pika Juku kevadisi seiklusi. Kroonika.
Natuke peamurdmist.

Vabaduspäevaks.

Kuid imelikult kõndis tasa
üks muistne jutt veel üle maa ...

Suust suhu rääkis ema seda oma pojale ja tütrele, kuidas kord muistsel ajal võitmatu kuningas, Kalev valitses oma riiki, mis asus Läänemere kaldal, ja kuidas ta võitmata ja julgelt tõrjus tagasi kõik vaenlased, kes tahtsid katta kinni eestlaste priiuse päikese. Eestlane elas rahus tegi tööd ja palus oma Taarat, tuues talle lepituseks ohvreid põlistes Taara hiites.

Võitmatuks olekski jäänud eestlased, kui vaenlane poleks olnud kaval. Ta ei tulnud mõõgaga ega tapperiga, ei, ta tõmbas endale üle musta mantli, võttis kätte risti ja lugedes palvesõnu, tuli ta eestlaste maale; külast külasse käis ta, alul vaadati võõrastades ta peale, kuid kui ta hakkas rääkima, lähimese armastusest jne. siis tuldi uudishimulikult juure, et vaadata, mis mees ta õieti on. Ja siis see algas. Esiteks sellega, et ta tungis kallale meie jumalale, öeldes, et see pole kellegi jumal, vaid nemad toovad seda õiget jumalat, armu ja halastuse jumalat. Järjest rohkem ja rohkem tuli neid ristikandjaid eestlasi segama, ja lõpuks löigi eestlane kahtlema, et neil viimati on õigus.

Kui rahvas oli juba ette valmistatud tulid piiskopid ja nendega ühes „ristirüütliid“. Viimased leidsid siin omale ideaalse elamiskoha ja järjest võõraid juure tuues, hakati ehitama suuri ja tugevaid kantse. Nüüd alles taipas pikaline eestlane, et teda ähvardab hädaoht ja ruttu koguti kokku malevad — kuid juba oli hilja, saadi veel vahest mõnes kohas võitu, siis valgus teisalt nii palju uusi, et nad lihtsalt lämmatasid selle tulukese. — Saabus öö, must ja raske.

Kuussada aastat lendas mööda,
ei elu tähte andnud see.

Särasid noorte silmad ja kiirelt tuksus süda kuuldes seda juttu ja igaüks töötas olla see, kes aitab Kalevil võitu saada ka sellest vaenlasest. Aeg tuli, tihti ja tihti avanesid võimalused, kuid alusmüürid olid liig tugevad, — kuid viimaks ometi lõi see kummituskindlus kõikuma ja langes rusudeks — eestlane pidas pidu, kuid seda nägid teised naabrid ja pikkamööda haaras meie suur ida naaber meid oma „hoolitseva“ tiiva alla. Jälle saabus öö, kuid ses öös oli juba mõni täht, ja ikka rohkem ja rohkem sai neid, kuni viimaks öö andis aset aovalgusele, eestlane sai vabaks teoorjusest. Pilvine oli see aovalgus, kuid ta oli siiski, eestlane oli prii, kuid — maata. Pikkamisi hakkasid eestlased ostma omale maad, maad mis meilt võeti väevõimuga ja niisutati meeste verrega, seda maad hakkas eestlane tagasi ostma, lapp-haaval, ikka lapp-haaval.

Siis käis värin läbi meie võimsa idanaabri ja kogu tema pinnal lehvisid punased revolutsioonilised lipud — oli tulnud aeg, ärksamad eesti pojad astusid 24. 02. 1918. a. kokku ja kuulutasid eesti tema entograafilistes piirides iseseisvaks ja rippumatuks vabariigiks.

Kuid uuesti vajus Kesk-Euroopast siia poole saksa „raudne rusikas“ ja ütles, et tema ei tunnusta siin ühtki valitsust peale iseenda, — kõik oli otsas, — kuid eesti pojad ei kaotanud veel lootust ning varsti saabuski rõõmusõnum sakslased peavad liitlaste sunnil tagasi tõmbuma. —

Nad läksid, kuid viisid kaasa kõik juhuslikult korjatud sõjariistad ja jätsid maha eestlase paljaste kätega. Uuesti arvas „hea“ idanaaber meid vajavat tema hoolitsust ja ta hakkas saatma siia oma sõjavägesid, neile vastu läksid — koolipoisid, kes oma noore elu olid valmis ohverdama selle kõrge aate eest, ja sellest oli kasu, teised said julgust, abi tuli ka väljastpoolt ning suurte, väga suurte langenute arvuga lunastati teistele kätte see vaba maa, nad läksid sõtta kaheldes, teadmata, kas sellest on kasu või pole, ja pannes kaalule oma elu, teades küll et nad saavad surra ainult üks kord, kuid nad läksid, vahvalt tormasid võitlustesse ja oma verrega ostsid nad vabaks selle põlise eestlaste maa ja üle langenute surnukehade paistab rõõmsalt vabaduse päikene. See on 20 aasta eest meie kohus oleks neid, kes oma elu jätsid vabaduse eest, vähemalt mälestada ja austada, ning valvata selle eest, et Eesti oleks prii ja jääks priiks ka tulevikus, siis võime silmi maha löömata mõelda neile, kes andis meile selle särava päikese — priiuse. Ja nüüd üle kogu maa lehvivad sini-mustvalged lipud, rahvas hõiskab.

— ör —

„Kuidas külv nõnda lõikus.“

Sass Salumäe.

Kõigile on tuttav Eesti vanasõna, „kuidas külv nõnda lõikus.“ Sellesse lühikesse lausesse on meie esivanemate poolt peidetud väga palju elulist tõde. Kui tegelikus elus külvi mõistet ja väärtust lähemalt vaatleme, siis näeme, et külvitöö põllumehe elus ei kuulu mitte tavaliste tööülesannete hulka, mida talus tehakse iga aastase harjumuse ja tööde järjekorra kohaselt, vaid seda teeb iga talumees erilise hoole, armastuse ja lootusega, et ta kevadisest külvist võiks sügisel õnnistusrohket saaki lõigata. Ajajärgud, mida võime põllumehe elus võrrelda külviga, korduvad teatavate vaheaegadega iga rahva elus. Samuti kui vahelduvad aasta ajad looduses, vahelduvad inimpõlved ka rahvaste elus. Rahvas, kes tahab püsida, kasvada ja areneda, peab iga uue inimpõlvega edasi istutama need rahvuslikud aated ja tungid, mis neid inimlikus on kannud ja mis hoiavad neid võitlusvõimelisena ka edaspidises elus.

Seega on iga noorpõlv rahva juures kui külvikevad ja terad, mis külvame noorsoo — põllule, lähevad kõik kasvama ja annavad lõikust tulevastele rahva põlvedele nende töös ja võitluses. Eesti rahva juures on meheikka jõudmas terve uus inimpõlv, kes ei ole kaasa elanud meie omariikluse säävutamise ühenduses olnud raskeid sümptomite, ja kelle juures võib tekkida arvamine, et eesti rahva saatuse ei oleks võinud ajaloo käigus teiseti minnagi, kui ta on läinud. See on ühestkõigest hää, et meie oleme oma iseseisva eluga nii harjunud; kuid teisest küljest meie ei tohi siinjuures unustada, et see noorpõlv, kes praegu võrsub, kannab oma õlgadel esimese vaba Eesti rahva noorpõlve ülesandeid ja kohustusi, ja selle tõusva põlve ülesanded meie avarama Eesti kodu loomisel ja kindlustamisel on suuremad kui kunagi varem.

Minevik näitab, et ühegi rahva inimpõlv ei kao maha jätmata oma rahva ajalukku. Eesti rahva mineviku põlved jäädvustasid oma nime kustumatute tähtedega meie rahva ajalooaamatu lehekülgedele võitlustega meie rahva põlvest põlve kestnud aate eest — olla vaba rahvas, olla iseenda saatuse määraja ja käekäigu juhtija. Ja see pind mille kätte võitmise tähtsusi Eesti rahva suurimad soovid, olgu meie praegusele noorsoole püha; mitte üksnes seepärast, et see pind meid kannab ja katab, vaid see olgu meile püha ka nende võitluste mälestuseks, mis meie rahvas ajaloo kestel selle pinna eest võideldes oma elus on kannud. Meie rahvuslikud pidupäevad on selles mõttes ka külvipäevad, et nende päevade pidulikkusega, istutame oma noorsoo hingesse Eesti rahvusliku mõtteviisi, mis meid järjest lähemale viib ühise Eesti rahvuse, lahutamatu terviku loomisele. See on külv, millest

võrsub siia Baltimere kaldale põline Eesti rahvuse ja kultuuri taim. Seepärast andku meie rahvas oma parim selle külvi edukaks täitumiseks. Noored teadku, et meile on antud Eesti tulevikus täita ajalooline ülesanne, ehitada ja kaitsta seda, mis mineviku põlved meile on annud ja loonud. Sellepärast olgu kaljust kõvem ja terasest tugevam meie noorte tahe tõusta tegudega kandma kalli kodumaa kultuuriset tulevikku. Tundes selle õilsa ülesande täit tõsidust, kasvagu meis teadmine, et meie endil ja tulevastel rahvapõlvedel on võimalus olla sel teel loodavate rahvuslike varade ja väärtuste suurimad kasutajad.

Ühendagu selles mõttes meie noorte organiseerimine Vabariigi teise aastakümne täitumisel meie noori kõigis nende organisatsioonides üle terve meie kodumaa ühiseks jõuliseks pereks, kes neist õilsaist ülesandeist tiivustatuna oleks valmis oma nooruse energia pühendama kodupinna teenistusse, et võiksim tulevikus õnnes ja rahus elada siin põlise kodumaa taeva all.

Põhjamaa.

Sass Salumäe.

Sätendab ilm ilutsedes, —
Hiilgavalt jää läike teal
Kiirgab, särab lume peal
Kuldne päike rõõmus ilutsedes.

Kaugel' ulatavad väljad
Jää ja lume säraga,
Kaugel sini metsavööga
Pakane säääl võitleb — paukvad teibad
Läbi kargest külmast liigub
Põhjamaade julge peid,
Lumemaade nägus neid. —
Vabaduse hüüe neil rinnus püsib.

See on talv — talv ilutsedes,
Talve põhjala raa mail,
Raudseis põhja poege mail
See mu kodumaa, ta mu südames.

See mu kodumaa, mu vaba
Põhjamaade talvemaa
Põhjalaste kallis maa!
Põhjala sa oled ikka vaba!

Reisimuljeid.

(Katkendeid)

Tee oli nüüd asfaldist, ta säras kui vesi. Tee ääres kasvasid apelsiini puud; tumerohelised puud, kullakarvalised mineva-aastasest saagist ja lume värvi selle-aastasest õitest. Aegajalt tõi tuulehoog magusat joobnustavat lõhna. Laiade lehekroogetega pähklipuude salgad heitsid varju hoolikalt haritud pruunile maapinnale 8—10 jalga kõrged õitega kaetud roosihekid ulatasid kaugemale. Seal kasvasid ka pikkade peenikesite lehtedega eukalüptusepuud, mis koore maha ajavad; kogu ilm tunneb neid kino piltidest . . .

Juba vara hommikul, kui päike hakkas tõrjuma eemale õiset eha, vlikusid vaatepiiril mingisugused nõiduslikud lossid, kaunid linnad ja rohelised puud, kuid mida kõrgemale tõusis päike seda kahvatumaks muutusid nad, kuni viimaks kadusid. Inimeste meeleolu muutus nukraks hobused ja kaamelid käisid norus peadega, kannatades põletavat janu ja päikese kõrvetamist. Järsku silmavad reisijad ees vee. Veepinnal peegelduvad lained ja virvendavad nagu kergest tuulehoost. Reisijad seeravad vett pingutava tähelepanuga, kuid rohkem kaamelid. Loomad aga lähevad rahulikult. Mida enam reisijaid veepoole ruttavad, seda rohkem eemaldub see. Päike on tõusnud otse lagipunkti põletab mis hirmus. „Vesi!“ hüüab järsku keegi reisijatest. Tõepoolest — cernal suur järv. Järve ääres kasvavad palmid, pikad lehed ulatavad kaugemale kõrvesse. Järve pind lainetab pärs korralikult. Liiv krabiseb jalgade all. Järsku tõusevad järvest salapärased sfinksid, — nad liiguvad. Nende varjud peegelduvad selgesti virvendavas vees. Nagu nõiaväel muutuvad sfinksid lindudeks. — Läänud veel mõne sammu tõusevad üles kuumalt liivalt kaks kaarnat ja ja lendavad kraaksudes kõrvale . . .

Juhile järgnes vana araablane, kelle kuivale tõmmule näole ei vastanud sugugi ta raske keha. Imelikult õõtsus kahele poole vanamehe paks kõht ebaloomulikult peenikesil jalul. Haigusest punaste viltu silmade vaade käis kiiresti ja uurvvalt ühelt juuresolijalt teisele. Siis laotas ta keset ruumi väikese vaiba põrandale, istus hommikumaaalase kombel maha ja hakkas puhuma puust vilet. Vaiksed pehmed helid ilma mingisuguse viisita heljusid õhus. Fakiiri rinnal, riidevoltide vahel, tuli nähtavale väike must ussipea. Mõned meist karjatasid hirmunult. Araablane sirutas käe välja, mida mööda uss ronis kuni sõrmedeni ja sealt edasi põrandale ja hakkas julgesti ning osavasti lähemate laudade vahel roomama. Vanamehe põuest ronisid ikka uued maod, roomasid käsi ja keha mööda imelikkude, korratute helide saatel. Vahetpidamata mängis

fakiir. Igale poole ronisid ussid, sünnitades hirmu ja jälkust. Araablase kuju muutus: kadus paks kõht ja tuli nähtavale peale ja jalgele sobiv kõhn, nälgunud keha. Ta oli lahja nagu kõik fakiirid. Korraga muutus muusika — kõlas väli tantsulugu. Ussid kogunesid kiiresti käskija ette ja moodustasid siin ringi. Vanamehe juhatuse järele, kes ise mängis peatamata ronisid mõned neist ringi keskele ja algasid oma imeiliku maotantsu. Varsti seadsid nad endid ritta ja lamasid kõrvuti keppidena põrandal. Kostavad aeglasel helid, vaevalt kuuldavad; ükski uss ei liiguta. Muusika tempo kiireneb; helid valjunevad, kuuldub jälle tantsulugu. Keskmised ussid tõmbuvad kerra, teised liiguvad nende ümber korralikus ringis. Vähe aega kestab see nii, siis käib läbi korraga liikumata lamavate usside kehast värin, pead tõusevad ja järsu liigutusega endid püsti ajades, hakkavad liikuma need ussi balleti primadonnad aeglaselt ja taktis mitmele poole. Veel mõningaid vigureid näidanud, hakkas koguma fakiir kurvatoonilise mänguga oma näitetruppi, et riskida edasi. Sõnakuulelikult roomavad ussid talle ligemale ja kaovad laia riide voltidesse. Vana araablane on jälle kohmakas, õõtsuva kõhuga ja liikumatu keset tuba oodates tasu . . .

Päike tõuseb. Ta heledad kiired valgustavad ümbrust. Kõlab šeihi palvehüüd. Karavan jääb seisma. Usklikud ronivad kaamelitelt, langevad põlvili, kummarduvad käed välja sirutatud Mekka poole ja loevad vaikseid palvesõnu. Liigutakse edasi. Kõrves vaikus ei ainustki häält. Päike põletab õhk on lämmatav. Inimesed otsivad kaamelite kõrvalt varju. Väsimus; uni. Kuid järsku on inimesed ärkvel. Nende tähelepanu köidavad imelised helid. Kesk ääretut vaikust kostab nagu kauge sarvehääl, — jälle vaikus, kuid mõne minuti pärast kajavad hääled teisalt — eriskummalised, jubedad. Seda ei kuule üksi inimesed vaid ka loomad. Kartlikult hoiavad nad pea sinnapoole kus tulevad helid. See on luidete laul — need on liivahelid. Ka inimesed kardavad seda. Araablastel seletavad, et kõrvevaimud naeravad reisija kannatuse ja peatse surma üle. Nad jälgivad sind, ega lase kogu teekonnal silmist. Arvatavasti tulevad need miljonite liivaterakeste kukkumisest, mis muutuvad hääletus õhus valjuks luute lauluks. Saladuslikud helid! Miks ei kostu nad igal pool, kus on luided. — . . .

Aeglaselt keerleb õhus kotkas, ettevaatlikult ronib luute tagant šaakal. Janu vaevab inimesi. Kaasavõetud lähkrid on tühjajad juba ammu. Ka kaamelitel on janu. Juba viis päeva ei ole vett. Kauem on raske vastu pidada. Kui nüüd sähviks välk ja ilmuksid pilved, kuidas siis rõõmustaksid reisijad! Isegi hirmus lõvi mõrgamine lohutaks neid, kui teadustaja koha ligidusest, kust vett on saada.

Kuud riimis.

Mööda on aasta
ja uus ju käes
jõumeheks on tõusmas
nii mõnigi mees.
Nii mõnigi võib anda sul kootsa
ja näha võib jälle oma kooli poisse läbi läätsa.

Novembri kuul sai asutatud seltse,
korjatud vana rauda, kaltse.

Me poistest sekretäre, esimehi palju
igaüks poeb mõne ühingu varju.

Jõuluks sai tehtud üks vahvam pidu
no oli seda lusti ja seda lõbu.

Tulid jõulud, sai süüa verivorsti, saia
küläs teha lamenti laia

Nii mõnigi mees tõmbas vingu
ja „jänesele“ säadis lingu.

Sel kuul spordiselts vist ostab kindad.

ja taeva poole lendavad mitmedki kingad

Et spordi ja arenda keha,

kui staaridest ei taha jääda maha.

Lõpuks, sportida võib igaüks,
kuid vaata, et ei kuku

Pead arendama aju ka,

Sest muidu võid sa hukku.

— ave —

Järelhüüe lahkuvaile.

Jälle laseb Põltsamaa Tööstuskool ellu ühe lennu õppinud töölise kutsega abituriente. Lend, mis küll arvult pole suur, ainult kaksteistkümmend, mis aga end tunneb hingeliselt ühe suure, tugeva perena ja kelle vahel pole kunagi mingit arusaamatust. Lennu koosseis on järgmine: A. Gröön, A. Kampus, E. Kukk, M. Kütt, J. Lohu, E. Laanes, H. Rebane, K. Rudi, O. Sukk, V. Varjus, J. Čert ja O. Ōunapuu. Loodame, et see pere edaspidigi, ellu astudes ei laguneks, vaid et Elu neid „leiaks“ elurõõmsate ja optimistlikkude noortena, nagu me neid oleme harjunud nägema.

Põltsamaa Tööstuskool, kui niisugune kaob selle lennuga nimekirjast ja asemele astub Põltsamaa Tööstuskeskkool, mis

oma 4 aastase kursusega pöördub rohkem teoreetilisele alale, kuna tööstuskoolis pearõhk oli pandud just tööle.

Üldiselt võib öelda, et Põltsamaa Tööstuskoolist on tulnud välja omast-kohast isegi päris „suuri“ mehi, kuid et keegi kannaks Põltsamaa Tööstuskooli abituuriumi märki, nagu mõnd „koormat“ ehk häbiplekki, ei vaid see on olnud alati kõrgel ja tema kaitsmiseks tehti ja tehakse kõik. Loodame, et ka praegused lõpetajad hoiaks kõrgel Põltsamaa Tööstuskooli lippu, ega laseks kunagi endi peale näidata näpuga, vaid julgelt ja ausalt haaravad kinni igast asjast ning viivad ta lõpule. Loodame, et neile ükski eluraskus, pole nii suur, et sealt aralt tagasi põrgataks, selleks soovime neile head edu tulevases elus. Ootame, loodame ja püüame.

Lõpetajad kõverpeeglis.

A. Gröön. Võiks öelda, et Alf on kooli populaarsem õpilane, kes on alati valmis nõu ja jõuga aitama kaasõpilasi. On üks neid „tüüpe,“ kes kõik raskused võidavad naerdes ja end igal pool maksma paneb. On innukas autotehnika õppiija, muuseas on juba „paberitega“ autojuht. Ühtlasi suur seltskonnategelane ja tantsuarmastaja. On tegev peagu kõigis koolis olevates ringides Armastab käia pidudel, kus ei taha vahele jätta ühtki tantsu. Kuigi on praegu kiire aeg, sest kevadel tulevad eksamid, siiski katsub igal võimalikul korral pühkida jalgelt kooliõpilase tolmu ja tundes end vabana kui lind kaasa teha „mõni“ peoke.

A. Kampus. Vist võimatu on koolist otsida paremat õpilast, kui seda on Sass, sest pole asja, mis talle kas või ühekordse kuulmise peale meelde ei jääks. Ühtlasi kõvem „pomm“ praktilises töös. Suur sportlane ja innukas võimleja. Omab koolis painduvaima keha ja väga hääd jalad, mille eest on saanud juba mitugi spordimärki. Üldiselt väga imponeeriv ja hääsüdamik õpilane, kes kunagi ei jää hätta ise ega jäta ka teisi. Viimasel ajal hakkab ka harrastama tantsusporti ja peolkäimist.

E. Kukk. Oma „pika“ eluea kestel on läbi teinud väga palju alasisid, nii on olnud näiteks trükikojas, el.-äris jne. Tunneb põhjalikult kirjandust, elektro-tehnikat, eriti raadiotehnikat, joonistamist ja veel palju muud. On veel innukas foto amatöör ja oma keha arendamiseks harrastab igahommikust võimlemist. Pooldab kino ja teatrit, kui moodsamaid „õpperaamatuid,“ ning ei jäta vahele ühtki võimalust, et neid külastada. Omab kaunis suure isikliku raamatukogu, mille kõrval varju ei jää ka igasugused brožüürid, hinnakirjad jne., sest isegi neist saaks teine mees raamatukogu.

M. Kütt. On lennu väiksem õpilane, kuid vanasõna ütleb „vaga vesi, sügav põhi.“ Nii ka siin, selle pealtnäha nii väikese „kesta“ sees peitub suur hing. Tuntud kõigile veel suure naljamehena, kelle lõbus naer ka teistes alati esile kutsub lõbusa meeleolu. Viimasel ajal harrastab eriti raskejõustikku, kuid hästi tehniliselt, nagu see on kohane ühele tehnilisele inimesele. Omab niivõrd hea pea, et õppimisest „suurt lugu ei pea“ vaid, kui ta on midagi korra lugenud, siis on tal see selge kui vesi.

J. Lohu. Nagu igal rahval on oma kangelasmüüt, nii on XIV lennul ka oma jõumees. Vastavalt oma jõule on saanud ka nime: „Kristjan“ jne. Peab lugu kirjandusest, eelistab muidugi väärtkirjanduse silmapaistvamaid teoseid, kuid hädapärast lepib ka „sopakirjandusega.“ Harrastab kõvasti sporti ja peab oma lipukirjaks: „Sport igal sammul.“ On kõva jalgpalli veteraan, odaheitja, kuulitõukaja ja üldse harrastab kõike, mida võib spordina ette kujutada. Viimasel ajal on hakanud aru saama, et ka tants on sport ja treenib seda nüüd kõvasti, ühes kõigi tantsuga kaasaskäivate pahede ja hüvedega.

E. Laanes. Inglise on oma „väikese“ kuulsusega raadioinsener Marconi samuti on ka Kaarlimõisa poistel väike, aga suure teadmistega „insener“ ja nimelt „väike Evald.“ Pole kahtlustki, et kui panna kõrvuti Marconi ja Laanes, et siis Laanese teadmised ühtuvad Marconi omadega, kui mitte isegi rohkem! Üks inimeste pahimaid omadusi on „enesekiitus“ ja võime rõõmsalt ja julgelt konstanteerida, et Evalt selle haiguse all küll ei kannata. Noh ütleme, et nii väikesed kõrvalhüpped on siiski lubatud.

Muide laanes on veel suur sportlane, eriti paistavad tema hiilgavad sportliikud anded välja võrkpallis, nii et teda võiks peagu kooli parimaks võrkpallimängijaks nimetada.

H. Rebane. „Mina olen Harald Rebane, Kaarlimõisa raskejõustiku isa!“ ütleb Kütt ja tal on kahtlemata õigus, sest tahaks näha saada seda meest, kes julgeb Rebasele vastu minna poksis või maadluses. Ei tea, kas siin on nime järgi mees, või mehe järgi nimi, aga üks tervik nad on, sest ükski nimi ei sobi talle paremini kui rebane, väikese ehk suure tähega. Omab talenti veel, võrk- ja jalgpallis, tantsus ja veel paljus muus. Omab ideaalse pea, mis on igale asjale nii vastuvõtlik, et räägib mõne mehe „pikali“ ka veel siis, kui ta ise ei ole õppinudki, mida juhtub sageli. Ja see ongi see paha lugu, et siin koolis ei küsita, kuidas sa rääkida oskad, vaid mida sa räägid ja nii juhtub nii mõnigi kord, et Haraldile „viristab“ pühiks koju kaasa mõni „pavetsku“ mõne puudulikuga.

K. Rudi. Tulevane Keres, sest juba nüüdki mängib ta malet nii hästi, et peagu terves koolis talle vastast ei leidu,

kuigi paljud seda ilusat mängu ei oskagi. Et midagi mängida, selleks ta on leidnud omale mõne partneri, kellega mängivad kabet. Rudi võidab muidugi alati, iseasi, kui ta on mõne käigu teinud valesti, kuid see on ka arusaadav. Rudi Karla on tuntud veel väga paljude teiste nimede all, mida siin mainida ei maksa, sest teised hakkavad siis millegipärast naerma. Õpib Põltsamaa Tööstuskoolis puutööd ja peale selle asutab oma noorema vennaga aktsia seltsi ja avavad töökoja. On veel suur kino sõber ja ei jätta vahele ühtki head filmi. Muidu väga lahke ja heasüdamlik ja ei ole oma nõu ehk jõuga kunagi kitsi.

O. Sukk. Kooli arvukast õpilasperest omab ainukesena eeldusi, lõpetada seda kooli cum laude'ga. On nimelt parim õpilane lõpetajate hulgas, võib olla terves kooliski. Teeb tööd ainult töö enda pärast, mitte tagamõtteliselt. Pikemat aega on nüüd teistel õpilastel olla tänuvik Sukk'ale vähemalt oma täis kõhtude pärast, sest Olev on juba ammust-ajast ühisköögi vanem. Laulab hästi dieskanti või tenorit, pühendades selle Põltsamaa Tööstuskooli Meeskoorile. On sündinud seal kuskil Piliistvere pool, keset mulgimaad, mille pärast on ka veendunud mulk. Oma eluülesandeks on valinud välja jõuda vähemalt meistriks, milleks loomulikult kellelgi takistusi ei ole, ega saagi olla.

V. Varjus. Kui Rudist saab Keres, siis Varjusest saab vähemalt Aljehin. Ei ole küll veel täpselt teada Kerese ja Aljehini suhe, kuid karta on et Keres jääb ikkagi alla ja nii on siin meilgi. On Rudiga kuidas on aga kui Rudile vastu tuleb Varjus, siis juhtub peagu alati, et Karla teeb mõne vale „nõksu“ ja siis loomulikult enam võiduseisu ei saa. Ühesõnaga, „Viks“ on tampkas, mis kohalikus šargoonis „sahh-matt“ tihe pomm. Ja üleüldse on asi sarnane, et Varjus on tihe mees iga asja peale. Nii näiteks on tal täiesti selge installatsiooni tegemine, õppimine, tunneb põhjalikult elektrotehnikat, eriti raadio-osa, siis veel on ta spets mootorite peale ja veel palju muud. Õppimisega on Varjuse juures niisugune asi, nagu igal pool, kui ta tahab, siis ta saab küll. Kui ta aga tahab.

J. Öert. Kui juba kord on võrdluseks võetud kabe, siis võiks Öert'i võrrelda Shmidt'iga, kelle täht korra tõuseb kord langeb. Õppimisega tuleb Jüri keskelt läbi. Harrastab peale muude asjade veel filateeliat, sporti, teeb muusikat jne. Viimasel ajal on hakanud kaunisti lugu pidama maal korraldatavatest pidudest, kuigi seal võib kergesti „vahele jääda.“ Õpib puutööd, oskab valmistada igas pikkuses redeleid ja neil ronida akendest sisse ja välja, olgu need nii kõrgel kui tahes. Põhimõtteliselt eelistab linna elu internaadi elule ja esimesel võimalikul juhul pühib jalgelt internaadi tolmu, asudes linna korterisse.

O. Õunapuu. Võiks öelda, et Õunapuu laps on vabam õpilane terves Kaarli mõisas, esiteks selle poolest, et ta on juba

linnas korteris ja teiseks ei seo end mingisuguste sidemetega. Tunneb hästi poksikunsti ja maadlusvõtteid, ühtlasi mängib hästi jalgpalli ja veel muud. Muuseas on suur seltskonnategelane ja parketilõvi. Õppimisega on nüüd niisugune asi, et eks ta ole hea, kui saab, aga kui ilma läbi saab, ei ole tarvis ka. Erilisi andeid paistab Ossal olevat suusatamise alal, nii et ta võib varsti saada internatsionaaliks, sest juba nüüd, oma noores eas on ta läbi teinud nii mõnedki „rasked katsumised,“ millest on alati välja tulnud auga, nagu see peabki olema.

„Tõusev Koit“ oma elukäigul on jõudnud esimese teetähiseni ja võib rahuldustundega vaadata tagasi tehtud tööle. Raske on olnud see tee, kuid käidud ta on saanud hästi ehk halvasti, seda otsustagu teised.

Alguses sai esimene number suurte soovidega lastud lugejaskonna ette, kuid juba alguses ootas pettumus; kujutleti, kuidas oma ajakiri, oma kooli vaimset elu võetakse vastu rõõmuga, kuid ei. Külma ja isegi tõrksalt suhtuti asjasse, ja tihtigi oldi anelises raskuses uue numbri väljaostmisega trükikojast. Suurte jõupingutustega saadi niipalju aega, et niigi juba „kitsast“ ajast näpistati tükikesi ja tihtigi saadi aega ka õöst, ning tehti kaastööd oma kooli ajakirjale, — kuid mis selle eest saadi, — mitte midagi. Tõesti rasked olid ajad. Numbri müümisel tuli teda lihtsalt „kaela määrida,“ ikka öeldi et see on kallid. Kuid meie kool on väike, ja kuna tolajal veel numbreid väljaspoole oma kooli ringkonda ei müüdnud, siis oli piiratud ka numbrite arv, mida trükkida, ja kui neid väheseid numbreid minna odavalt müüma, siis ei saa tagasi isegi trükikulusid — ja kust tuleb siis muu. — Kuid kuidagi saadi kõigest üle ja nüüd on saadud suur samm edasi „Tõusva Koitu“ ajaloos.

Oleme sel alal ees kõigist ümbruskonna koolidest, on ju küll pea igal koolil oma õpilasajakiri, kuid sarnasel — s. o.

trükitult on seda ümbruskonnas ainult meil. Kurb fakt on ju see, et tööstuskooli töökoorem on juba kord suur, ja selle kõrval välja anda ajakirja on veel raskem. Oleks ju väga lihtne loobuda kõigest — lüüa kõigile käega, kuid siis näitavad teised meie peale näpuga, öeldes: „Nad ei suutnud.“

Ei, meie ei anna alla ja vaatamata sellele suurele töökoormale, võtame kokku kõik oma jõu ja parema tahtmise ja viime asja edasi, vastu helgemale tulevikule.

Toimetus.

Sport koolis.

„Terves kehas terve vaim,“ nii ütlesid juba vanad mõtte- targad, ja nad teadsid, mida nad rääkisid. On ju ka erandeid isegi sel alal, kuid need on juhud, mida võib üles lugeda sõrmedel. Et ka meid, Eesti riigi noori kodanikke ei saaks lugeda nende erandite hulka, selleks peame meie, kasvav noorsugu, end kasvatama ka kehaliselt. On ju selge, et iga riik vajab teovõimsaid kodanikke, mitte aga ainult suurte sõnade tegijaid ja selle eesmärgini jõudmiseks tuleb meie igakülgset kasvatust alustada juba maast-madalast. Selliseks kasvatusesks ideaalseim koht on kool.

Üldharidusliku kooli kohta on vägagi avaldatud soovi, et seal pearõhku pandaks just kasvatusesle. Meile, kui eriharidusega kooli õpilastele on see loomulikult vaid unistus. On ju ka meilgi nädalas üks-kaks võimlemistundi; kuid egas need paar tunnikest jõua veel viili või hõovli taga küüruvajuvaid kogusid lüüa paugupealt sirgeteks noorteks. Ei, neil tundidel pole olnud ega saagi olema seda põhimõtet, vaid nende tunnikeste siht on anda õpilasele neid kõge vajalisemaid näpunäiteid, neid algmõisteid, mida siis õpilased võivad ära kasutada oma õppetööst vabadel minutitel.

On ju tõsiasi, et tööstuskooli, kui niisuguse, töökoorem on suur ja sellest välja minnes ongi kolme aastase kursusega kool muudetud ümber nelja aastaseks tööstuskeskkooliks, kuid see ei põhjusta veel et tööstuskooli lõpetaja tohiks ellu astuda kidura tervisega ehk teinekord isegi pool sandina. Ei, meie noored ei anna tööle iialgi nii suurt tähtsust, et meil endi peale ei jää üldse aega üle, sest, kui juba selle 3—4 aastaga, mis koolis õpitakse, inime ne kaotab võimaluse oma tervise, kui kõige kallima varanduse eest hoolitseda, mis teeb ta veel siis, kui ta läheb ellu ja hakkab seal oma igapäevast leiba teenima päevast-päeva, aastast-aastasse. On loomulik, et kui ta juba

kooli lõpetades on kaotanud oma energiast natukeneagi, siis edaspidi kaob tal hoopis võimalus seda tasa teha.

Et ära hoida sarnaste võimaluste tekkimist, selleks on peaaegu igas koolis asutatud õpilaste omavahelisi spordiseltse ja -ringe, mis on oma lipukirjaks võtnud „kõik sportima.“ Nagu juba tähendatud on eriharidusega kooli töökoorem suur ja seda raskem on üksikul õpilasel läbi viia enda juures süstemaatilist spordi-treeningut. Selle pahe ärahoidmiseks ongi just koolide juures spordiringid, mida juhib juba rohkem kogenenud isik. Loomulikult pole ühe õppeasutise spordiseltse ülesandeks rekordide purustamine ega liialdusteni minek, ei vaid seal püütakse anda õpilasele „keha sirutamiseks“ just niipalju, kui igaüks vajab. Endastmõistetavalt käib iga spordiseltsega kaasas ka vastavate võistluste korraldamine, kuid ilma nendeta kaotaks iga selts ka täielikult oma mõtte. Sest võistlused, kus esikohtadele tulijaile on välja pandud auhinnad, on lõppudelõpuks ainult ergutajaiks ja huvi tõstmiseks. Seepärast ei maksa karta, et õpilane, kes on liige spordiringis ei saa enam üldse võtta kätte raamatuid ega tööriistu; just vastupidi, õpilane, kes teotseb üksikult, võib ennem minna liialdustesse, kuna tal puudub asjatundlik juhtimine.

Ka meil siin s. t. Põltsamaa tööstuskoolis on olemas omavaheline spordiring, kuigi üsna noor alles, siiski juba küllalt teguvõimas ja energiline. Nii on ta korraldanud käesoleval õppeaastal suuskade valmistamise kursuse, võtnud osa Põltsamaal korraldatud suusavõistlustest, tuues sealt kaasa peagu kõik esikohad. Siis korraldati suusakursus ja lõpuks veel kooli omavahelised suusavõistlused. Olid veel kavas mõningad väljasõidud mägedesse, kuid nagu kiuste, ei antud seda lund enam nii kauaks, et see mõte oleks saanud teoks. Nii et lume kadumisega kadusid tegevuskavast ka igasugused tulemata jäänud kavatsused.

Kevadepoole, kui maa muutub tahedaks ja ilmad soojaks siis keegi muidugi ei läbe olla kitsaksjäänud kivimüüride vahel, on võimalik treenida värskes kevadõhus väljaspool koolimaja: nii näiteks teha kergejõustikku ehk mängida võrk- ehk jalgpalli. Suvel, kui vesi jões muutub meelitavalt soojaks võiks väga hästi korraldada ujumiskursusi jne. Sellest selgub, et õpilastel pole sugugi tarvis karta, et sportimine muutub ühekülseks ehk tüütavaks.

Nii, et õpilased, kes endid ise tahavad kasvatada terve- teks ja tugevateks Eesti riigi kodanikeks, peaksid ainult osa võtma ja kaasa lööma ringi tegevusele.

Tihti arvatakse ekslikult, et sellest, kui õpilane astub liikmeks, saavad otsekohest kasu ringis juhtivatel kohtadel olevad isikud. Ei, see on täiesti vale, on ju õpilasorganisatsioonid kõik sarnased, kus ei saa ükski ametnik palka, see

on puht ideeline üritus ja siis peaks olema selge, et õpilane astudes liikmeks ringi toob sellest kasu vast ringile liikmemaksu näol, mis harilikult on nii pisike, et selle eest üksikult ei saaks peagu midagi, kuid ringi kassas kus neid laekub suuremal arvul moodustavad nad peagi päris kena summa, ning selle eest saab osta sporditarbeid jne.

Ei saa ju keegi maha salata tööka, et „ühenduses peitub jõud,“ nii et mida ei suuda õpilane üksikult on tihti täiesti läbiviidav ja võimalik üheskoos.

Jääb vaid loota, et ka Põltsamaa Tööstuskeskkooli Laskur-Spordiringi pere kasvaks võimalikult suureks ja et nad tunneks end ühe suure perena.

— ör —

Alfred Laurson. Silme ette kerkib tahtmata kujutus mingisugusest „jõu Jäss'st.“ On ka põhjust, sest kui sarnaseid mehi veel edaspidigi ilmub, siis on „Kaarlimõisa jõumeeste kaader“ alati tugev. Harrastab ka sporti, eriti meeldivad talle kuulitõuge ja võrkpall. Kuuli tõukes võib ta varsti muutuda kooli meistriks ja võrkpallis on üks kena ala, nimelt „surumine.“ Laurson on ka muidu kõigiti „rahva mees“ ja seltskonna tegelane, ainult tantsul tahab see „jõumehe veri“ end vahest maksuma panna. Üldiselt hästi tuntud ja hea läbisäämisega õpilane.

Lembit Rammo. „Sellest mehest saab kord diplomaat,“ ütles hra Maavalitsuse Esimees, ja see võib tõsi olla, sest pole vist ühtki, kel oleks Lembitule midagi ütelda ja vastupidi. Peale muude tuuneb veel hästi raadiotehnikat, konstrueerides ise aparate, nagu mänguasju. Elukoha poolest on ta Vana-Põltsamaa mees, just sealt, kus diplomaate hästi kasvab. Muuseas jälle innukas sportlane, mängib sujuvalt võrkpalli ja veetlevalt jalgpalli, ning ega odas ehk kuuliski teistele alla ei anna. Nagu juba öeldud „kuldse“ südamega poiss, nii et läbisaamine kaasõpilastega kõige parem.

Eino Örd. Väike poiss kui nõõpnõel, aga ka terane kui nõõpnõel, sest pole asja, millest väike Örd aru ei saa. Kuigi on alles esimeses klassis, siiski konstrueerib juba raadioaparaate ja el. mootoreid nagu vana mees. Omab võluva tenori hääle, mille pühendanud Põltsamaa Töökooli laulukoorile. Üldse huvitab teda teoreetilistest ainetest kõige enam el. tehnika ja on loota, et tast saab vähemalt insener. Eraelus on ta kooliõpetaja poeg, säält kustki, Jõune poolt kandist. Läbisaamine on hea.

Pärast jumalateenistust.

Sass Salumäe.

Pärast jumalateenistust hulkus Saarlase Eedi surnuaia tuhkjäs lumes. Ta otsis oma venna hauda. Järsku ta jahmatas. Kuskil nagu oleks keegi nutnud. Või püüdis poisi kõrv neid ebamääraseid hääli tuule mühinast järvel ja raagus puude sahinast? Ta kuulatas teravalt. Kindlasti nuttis keegi... ja üsna lähedal. Ta puuris silmad siia ja sinna aga näha polnud päälle rabisevate raagude ja keerleva räitsaku hingegi. Aina põõsad ja põõsad. Vaata kuhu tahad, ikka sõredad läbi-paistvad põõsad ja nende vahel paks lumi, millest ulatusid napilt välja raud- ja puuristide tipud. Eedi oli küll kuulnud palju jutte vaimudest ja nende häälitsemisviisidest, aga seda ta polnud veel kuulnud, et keegi hakkab suure tormi ja tuisu ajal keset riste nutma.

Pääd rohkem kaelusesse kiskudes suunas ta surnuaia Peipsi — poolsesse külge, kus oli rohkem kuuski ja lumi polnud nii sügav, ning rätsakaidki keerles hõredamalt. Ta seisatas viivu. Müüriäärse risti juures põlvisas keegi.

„Herta!“ Hüüatas poiss ja ruttas tüdrukuga juure. „Herta siin!“ Tüdruk tõusis püsti. Ta ei teadnud järsku, mis öelda. Oli rohkem üllatatud kui ehmunud. „Sina... Eedi!“ kogeles ta lõpuks läbi pisarate ja vaatas poissi ülalt

alla. Poiss näppis kindaid ja punastas. „Kuulsin, et keegi nutab,“ lausus ta siis nagu vabanduseks. „Tulin otse kiriku juurest siia, tahtsin vaadata venna hauda, aga puha täis tuisanud. Mitte ei leia kättegi. Nii sügavat talvet ei ole hulgal ajal olnud . . .“ Viivuks tekkis jutus paus. Siis, kuivatades taskurätikuga õhetavaid põski, seletas tüdruk avameelselt: „Mina olen siin juba natuke aega. Palvetasin ema haul ja siis . . . Siis hakkasin nutma. Tead . . . tõepoolest, mitte kuidagi ei saa nuttu tagasi hoida, kui mõtlen, et ema on surnud. Ei tahaks nagu järsku uskuda, et kõik on nii. Ütle, kas sul on kahju, et vend on surnud?“ „Muidugi on,“ vastas Eedi ja vaatas järve poole. Aga siis, et juttu teisale viia, targutas: „Peipsi kaldal lõõtsub alati tuul. Isegi heinaajal, kui kodukülas pole tuuleiligi, puhub siin jahe tuul. Peipsil marukohinat kuulates, meenuvad ikka rahvakirjaniku Liivi sõnad: kui seda metsa ees ei oleks. Kuid samas välgatab mõte, et metsa ei olegi ees. On vaid lagendik, külapõllud ja kohe nende tagant algavad heinamaad, ja siis ongi Peipsi liivane rand, kuhu väga kergesti võib kalossid ära kaotada, kui just minna suvel kalossidega randa. Aga seni pole siia randa keegi kalossides läinud, seepärast pole ka keegi leidnud kaotatud kalosse.“ „Õpetaja kaotas kord kalossi,“ tähendas tüdruk juba üsna lõbusalt. „See oli siis, kui ta meid leeriajal järve ääres taga ajas,“ naeris poiss. „Ütle mulle, kas sulle meeldis leeriaeg?“ „Jah, väga kena oli.“ „Kas mäletad veel, kui käisime hulgakesi paadiga sõitmas ja kui sa siis peoga järve vett suhu ajasid.“ „Ah-jaa,“ ühmatas poiss.

(Järgneb).

Tõusmas on päike.

Viimseid kiiri heitis kumendav kuu
üle musta, porise põllu.

Valguses, kahvatus kummitas puu,
heites taamale mustava varju.

Koit lähenes, idaserv leekima lõi,
valgus kasvas, tõusis ja paisus.

Hommikutuul kaasa pilvesid tõi,
ikka kõrgemal', kõrgemal', päike tõusis.

Päev tõusis, levis valgus üle maa,
tuues kaasa energiat, jõudu.

Kuni sukeldus jällegi tähtede taha.

Hääd edu sull' päike ja sügavat sõudu!

— erma —

Spordi nurk.

Mõni aeg tagasi Põltsamaa Tööstuskooli III kalass pani liikuma idee, asutada kooli õpilaste juure spordiring. Et põhikiri oli juba haridus-sotsiaalministeeriumis välja töötatud, siis polnud muud, kui see esitada õppenõukogule kinnitamiseks. Õppenõukogu suhtus asjasse jaatavalt ja põhikiri kinnitati, kusjuures ringi vanemaks määrati hr. E. Traks. Nii siis peeti ringi peakoosolek 17. detsembril 1937. a. Kokku oli tulnud 34 õpilast, mis näitab, et asjasse suhtuti soojalt. Koosoleku ülesandeks oli peamiselt valida kindel juhatus, sest ajutine juhatus, mis oli seni, ei saanud loomulikult täita kõiki ülesandeid. Juhatusse valiti A. Gröön, J. Öert, Joh. Johanson, E. Lipand, E. Kurrut. Kandidaadiks H. Rebane.

Revisjoni komisjoni valiti: K. Raidna, H. Jänes, E. Laanes. Juhatuse ülesandeks oli töötada välja tegevust, võtta vastu liikmeid ja valvata ringi varanduse järgi. Et seltsil puudub igasugune kapital, siis hr. Traks pani ette korraldaval jõulu peol ellu kutsuda ka einelaud ja puhas kasu sellest määrati spordiringile. Kõik läkski nii ja einelauast saadi kasu 5 kr., tänu õpetajate prouadele, kes nõuga ja jõuga aitasid kaasa einelaua hääks kordaminekuks. Otsustati veel kiri toetuse saamise palvega saata Põltsamaa Tööstuskooli vil. kogule Tallinna.

Ringi ülesandeks on arendada sportlikku liikumist õpilaste hulgas, selle saavutamiseks ring korraldab võistlusi, pidu-õhtuid, ekskursioone jne.

Tegevuskava võttis õppenõukogu vastu umbes järgmisel kujul: Suusakursused, suuskade valmistamise kursused, omavahelised suusavõistlused, ajaviitevahendite muretsemine ja korrashoid, võimlemistrupi koostamine ja tegutsemine, poksikursusi referaat-õhtuid, kergejõustiku treening vastavate võistlustega, pidu, laskeharjutused ja võistlused ning väljasõidud. Seni on tegevuskavast täidetud järgmised punktid: Suuskade valmistamise kursus, kus õpilased puutööõpilaste kaasabil valmistasid endile suuski. Kursustel, mis kestis umbes nädal aega valmistati umbes 50 paari suuski, nii et nüüd on enamikul õpilastel suusad.

Kui K. L. Põltsamaa malevkond korraldas suusavõistlused siis võtsid sealt osa ka mõned õpilased, kes olid spordiseltsi liikmed ja võistluste lõppedes võis konstateerida, et peagu kõik esikohad, kus kaasa võisteldi, tulid Põltsamaa Tööstuskoolile, nii et me võime uhked olla oma suusatamise oskusele.

2. Suusakursus korraldati pühapäeval, 20. veebruaril kus teoreetilisi kui ka praktilisi näpunäiteid andis K. L. Põltsamaa malevkonna spordipäälük J. Oras. Pääle kursuste korraldati 7—8 km pikkune ringsõit. Et kursused korraldati pühapäeval, siis võis märkida, et osavõtjaid oli pisut vähe, kuna paljud olid sõitnud maale, kuid sellele vaatamata võis kursuste tulemustega jääda siiski rahule.

3. Suusavõistlused. Omavahelised suusavõistlused korraldati pühapäeval, 20. veebruaril. Vaatamata tormisele ilmale ja halvale lumele oli osavõtjaid siiski erakordselt palju. Koh-tadele tulid: 5000 m M. Kala ja O. Öunapuu aeg 28 min. 15 sek. Kolmandale kohale tuli A. Peck aeg 28,52. 3000 m I tuli A. Viires ajaga 18,41 min., II E. Kruup 18,43 min. ja III E. Kurrut 19,09 min. 1500 m I V. Pärna 10,25 min. ja II J. Vaheoja 11,21 min. Klassi vahelisel teatesuusatamisel 4X200 rändauhinna peale võitis II kl. meeskond koosseisus: A. Viires, E. Kurrut, A. Luhakooder, ja A. Peck aeg 4,9,45 ja teiseks I kl. meeskond: E. Kruup, V. Toru, A. Päeva ja V. Pärna aeg 4,9,51.

Õhtul oli koolimajas referaat õhtu ühes auhindade välja-andmisega. Auhindu oli võrdlemisi palju, tänu õpetajatele ja instruktoritele ning juhatajale, kes suurema osa auhindu panid kokku annetamise teel. Referaadi teemal „Sport koolis“ pidas ja kandis ette õpilane J. Öert.

4. Võimlemistrupi koostamine. Kavatselaval spordi-peol esineb ka võimlemistrupp, kandes ette rahvatantse ja püramiide.

Kaitseliidust.

Sakala Maleva tehnilised üksused muudeti ümber Sakala Maleva auto kolonniks, mille õpperühm asub Põltsamaa Töös-tuskooli juures, endise tehnilise komando asemel.

Õpperühma päälükuks on endine komandopäälük abi K. Totsas. Kuna läinud sügisel tuli juurde suur hulk poisse, kes soovisid astuda kaitseliitu, siis on see õpperühm paisunud juba kaunis suureks.

Kuna praegu on õpperühma ja autokolonni organiseeri-mine täie hooga käimas, siis on praegu alles varajane midagi kindlat ütelda.

Tegevuskava on ka alles väljatöötamisel, nii et ei ole täit selgust edaspidise tegevuse kohta. Praegu on käimas auto-kolonni kaitseõitlaste vahel autokursused, kus lektoriteks on: K. Totsas, V. Kõiv, H. Kullango ja Põltsamaa ringkonna tee-meis er hra Tarmo. Eitevalmistus on väga põhjalik ja kes sealt vähegi meelde jätaavad, neil ei peaks I liigi autojuhi tun-nistus sugugi kättesaamatu olema.

Tehnika nurk.

Energia.

Energia vähenemine, looduslikud tagavarad ja kütteenete kriisi lahendamine.

Üksikute riikide poolt kogutud statistilised andmed näitavad, et energia tarvidus suureneb iga 20 aasta järele ligikaudu kaks korda. Samal ajal aga kahanevad energia looduslikud tagavarad otse kohutavalt. Oletatakse, et kivisöe tagavaradest jätkub ümmarguselt 1500 aastaks. Kuna kivisöe tagavarad on jagatud üksikute maade vahel ebaühtlaselt, siis tekib energia kriis igal maal iseajal. Nii näiteks Inglismaal jätkuks kivisütt 200 aastaks, Saksamaal 400 aastaks, ning USA-s 1500 aastaks. Kaugeit halvem on olukord aga naftaga. Nafta lõppemist arvestatakse juba 150 aasta pärast. Puu, kui kütteenaine ei saa tulla üldse kõne alla, sest need kaoksid mõnekümne aastaga. Sellest, nii ruttu lähenevast katastroofist päästaks inimkonda veel ainult veejõu kasutamine energiaallikana. Kuid kahjuks on suurem osa vee energiaallikaid kaugel suurematest tööstuse tsentrumitest.

On kõneldud veel päikese, tuule ja mere-mõõnade energia kasutamisest tööstuses, kuid neid käsitame hiljem.

Alljärgnevad read selgitavad uusi väljapääsu teid sellest keerulisest seisukorrast.

1. Gibraltar jõejaam.

Insener H. Sergeli projekti kohaselt tuleks Gibraltaril väinale ehitada pais, sest uurimised on näidanud, et Atlandi ookeani põhi on vahemere põhjast kõrgemal. Paisu ehitamisega saaks esialgu suletud vee juurdevool vahemerre ja aastakümnete jooksul vahemere pind langeks 200 mtr. võrra. Atlandi ookeanist Vahemerre jooksva vee hulk on $88000 \frac{\text{m}^3}{\text{sek}}$.

Seda muinasjutulist energiat ära kasutades saaks jõejaama, mille võime on 160 miljoni kilovatti s. o. 117,76 miljoni HJ! Edaspidist veepindade vahet hoitakse püsivana vee juurdevoolu reguleerimisega: Laevaühenduse alalhoidmiseks on kavatsatud ehitada lüüsidega varustatud kaanalid.

Jõejaam ise tuleks ehitada kahes osas, üks väina põhjapoolsele kaldale, s. o. Euroopasse ja teine Aafrika rannikule. Sellel paisul, mille mõõted on järgmised: paisu kõrgus 520 mtr. paksus alt, merepõhjast 550 mtr. ning ülevalt 50 mtr., oleks veel teine suur tähtsus, ja nimelt see, et veepinna lan-

gemise tagajärjel vabaneksid Vahemere veekogude alt määratud maa-alad. Aadria meri kaoks täielikult, Sitsiilia saar ühineks Appeniini poolsaarega, ning Sardiinia saar Korsikaga. Praegusele Euroopale, kus nii mitmeski maas kipub ruum kitsaks jääma oleks see maa-alade juurdesaamine väga tervitatav nähe. Kahjuks aga nõuab selle projekti elluviimine määratu suuri summasid ja kohutavat tööjõudu, mida loomulikult ei saa välja panna ükski riik. Ainult kõikide Euroopa riikide ühinemine üheks suureks poliitiliseks, kui ka majanduslikuks liiduks, võimaldaks eelpoolkirjeldatud kava elluviimist. Kahjuks aga kõnelevad lehtede sõjasõnumid hoopis teist keelt.

2. Troopika merede energia.

On teada, et troopika vöös merevee temperatuur vee-pinnal on aasta läbi $+26^{\circ}$ — 30° C. Kuna 1000 mtr. sügavusel samal ajal vee temperatuur on $+4^{\circ}$ — 5° C. On üldiselt teada, et vee keemistemperatuur on $+100^{\circ}$ C, kuid katsete varal on kindlaks tehtud, et katlas, kust on õhk välja pumbatud, tekitatud vaakum, hakkab vesi keema ka $+30^{\circ}$ — 40° C juures.

Sellele põhimõttele ongi kavatsatud ehitada troopika-vöösse energia allikad, jõujaamad.

Nende jõujaamade töötamise põhimõte on umbes järgmine: Kui merepinnalt, soe vesi pumbata kinnisesse katlasse, milles pumpade abil tekitatud vaakum (õhu hõrendus) kuni 0,03 atm, mis seal ka pidevalt alal hoitakse. Soe vesi, katlas tekitatud madala rõhu juures hakkab keema, muutudes madalarõhuliseks auruks. Sellest katlast juhatakse aur vastavasse auruturbiini, millest läbikäinud juhatakse ta jahutajasse, ehk kondensaatorisse, kus aur muutub veeks, ning tekkinud õhuhõrenduse tõttu on vastusurve aurule väga väike.

Siin sattume väga huvitavale füüsikalisele nähtele: Vaatamata sellele, et auru rõhk on ligikaudu 700 korda madalam, kui moodsates aurumasinate, teeb see madalsurve aur ainult 5 korda vähem tööd kui kõrgesurve aur. Nimetatud nähte avastas füüsik prof. d'Arsonval juba aastal 1881, kuid kuni 1926. a. ei antud sellele leiutisele kaaluvat tähtsust.

Alles 1927. aastal füüsik G. Klod'i poolt kasutati seda põhimõtet, ning ta ise demonstreeris selle teooria praktilist tähtsust, käivitades dünamomasinat võimega 3 vatti. Järgmisel aastal korraldati katset uuesti, ning seekord Belgias ühes metallitööstuses. Sooja vett saadi kõrgahju juurest, ning jahutusvett Maas'i jõest. Käivitati turbiin, mille võime 25 HJ ning tiirude arv 5000. Seejuures soojusline kasukraad oli 75%.

Praegu ehitatakse eeltoodud põhimõttele vastavat jõujaama Kuuba saarele.

(Järgneb).

Pika Juku kewadisi seiklusi.

Sellest on juba aasta möödas, kui ma wiimane kord selle ajakirja weergudel oma kewadisi muljeid awaldas. Seekord oli küll maakamar juba rohekaks kiskunud ja päike julges ka oma tõelist nägu näidata, kuna praegu weel pleekinud kulu maapinnal ilutseb ning kuivanud roogtaimed üle kallaste paisunud jõe äärses soos kewadise tuule käes krõbisewad.

Tänawune kewad tuli kange tuule ja tormiga, mis niidelda, isegi sea püsti ajab. Kuid see pole weel midagi: Selle tuulega arwas ka meie koolimaja oma rasket kiwikeret liigutada wõiwat ning laiutas „tiibu“ nii, et waata ja imesta. Selgema sõnaga öeldult, tuul oli katusepleki räästast kuni harjani lahti rebunud ning lehwitas seda nagu lippu, wahetewahel lajatades wastu katust lüües. Kooli „kõrgemad wõimud“ organiseerisid kohe kiiremas korras wabatahtlikest õpilasist kaitsesalga, mis põõningule ruttas katust päästma. Nii mõnelgi wahwal „päästjal“ hakkasid püksid püüli sõeluma, kui põõningule jõuti. Sarikad ja toed naksusid ja kõikusid ning kogu katus oigas kaeblikult, nagu oleks tal wiimne jõud lõppenud end kinni hoida. Juba roniti redeleid ja isegi penne mööda üles, et maa ja taewa wahel hõljuwat katuseplekki kinni püüda, mis wahetewahel plartsatades alla longes, et jälle niisama kähku üles tõusta. Ja siis juhtus mul õpardus. Pistin pea laudade wahelt wälja, et ulatuks plekil serwast kinni haarama, kuid tuul oli kiirem. Äkilise puhanguga läi ta pleki alla, mis mulle wastu pead plartsatas. Kui jälle midagi märkama hakkasin, leidsin end ebameeldiwos seisukorras. Olin alla kukkudes jäänud kuue hõlmapiidi ühe penni küljes olewa konksu külge rippuma, kuna kuub oli käed ümber pea kokku kiskunud, nii et ma enda wabastamiseks midagi teha ei saanud. Teised poisid polnud mu õpardust tähele pannud ja kinnitasid juba katuseplekki, mille nad olid wahepeal kätte saanud. Katsusin hüüda, kuid see kõhin, mis tuli mu kuuega kinnimähitud suust ei ulatanud formi ulgumisega nende kõrwu. Alles siis, kui ära minema hakati, juhtus mu sõber Karla sealt ligidalt mööda minema. „Näe, mis tolk see siin ripub“? kuulsin teda ütlewat. Katsusin end liigutada ja häält teha niipalju kui suutsin, kuni ta mind päästis sellest seisukorrast. Seletasin talle selle loo ära ja palusin teda mitte kellelegi rääkida, sest siis oleksin sattunud teiste naeru alla. Karla naeris südamest ja andiski lubaduse, et ta sellest kellelegi ei „hinga.“ Nii lõppes see päästetöö ja koolimajale jäi katus siiski peale.

Kroonika.

1. 23. jaanuaril 1938. a. varises maamulda üks Põltsamaa ja selle ümbruse silmapaistvaim tegelane ja vana õppejõud Põltsamaa Tööstuskoolis ja ka teistes koolides: nimelt kpt. Kaarel Aret. Sügavas leinas mälestab kadunukest P.T.K. õpetajas- ja õpilaskond. Tema matusest võttis osa kooli tervet koosseisust, langetades ka pärja tema kalmule. Võimsaks ja suureks kujunes tema viimne teekond, P. Ü. G. ruumest kalmistule. Kogu Põltsamaa elas kaasa ja näitas oma viimast austust vanale sõjamehele ja pedagoogile tema matuserongis. Jäägu see mälestus meis igavesti püsima, kui eeskujulikumast mehest. — Puhka rahus.

2. Seoses kpt. Areti surmaga määrati P. T. K. uueks riigikaitse instruktoriks noor ja energiline, leitnant A. Evert. P. T. K. on saanud selle mehega jälle suure annuse „värsket verd,“ mida nii hädasti tarvis läks. Pole vist üldse põhjalikumalt töömeest, ega korraarmastajat, kui seda on ltn. Evert. Loodame, et selle uue õppejõuga on saanud P.T.K. õpilased juure ühe tõsise sõbra ja aitaja.

3. Suuremaks sündmuseks viimasel ajal kujunes P.T.K. juhatajate vahetamine. Endise juhataja hra A. Sillari omal soovil vabastati ta ametist 1. veebruarist 1938. a. ja uueks juhatajaks määrati Paide Tööstuskooli õppejõud hra V. Kõiv. Jälle on õpilased saanud endile juhi, võib-olla et veel parema kui nad lootsid. Töö juures on hra V. Kõiv täiesti „kodus,“ nii et ained, mis enne tihtigi kippusid minema „kuivaks tuupimiseks,“ on nüüd õpilastele täiesti omad. Ühtlasi on uus juhataja veel hea seltskonnategelane ja õpilaste sõber, asjaolu mis õpilastele eriti meeldib. Õpilaskonna nimel surume hra Juhatajal südamlilikult kätt ja loodame, et koostöö õpilaste ja nende Juhataja vahel muutub soojemaks kui kunagi enne.

Natuke peamurdmist.

Lahend. saatmise viimane tähtpäev on 25. mai 1938.

Ristsõnad Nr. 1.

Auhinnaks: Põhjamaa müütidekogu „Edda.“

Sõnade tähendused.

Põikread: 1. Asjaarmastaja. 4. Puhastatud hapnik. 8. Eksootiline loom. 12. Prantsuse hiigelaarik. 13. Kuulus Inglise kirjanik. 14. Kuju „Niebelungidest.“ 15. Liikumis-

vahend. 16. Ainuvalitseja. 19. Eesti vabariik. liik. 20. Mitte terve. 23. R. Rohu teos. 24. Noot. 25. Nädalapäev. 27. Jolsoni eesnimi. 29. Naisenimi. 31. Riik Euroopas. 32. Naise nimi (käändes). 35. Rohumaa. 36. Sama mis 27. põikreas. 37. Mööbli ese. 38. National (lüh.) 39. Rahvus P. Euroopas. 43. Kolmikkonsonant. 44. Lille ehe (käändes). 45. Jook. 46. Sinust. 49. Härja. 51. Vana-Inglise aadli-perekond. 54. Saksakeelne prep. 55. Kena. 56. Esijoones. 58. Käskiv vorm sõnast „saama.“ 59. Energiline. 60. Mets. 62. Operett „Estoniast.“ 66. USA osariik. 64. Saksak. prep. 69. Kohvik pealinnas. 71. Seal kus elavad talumehed. 72. Raadio osa. 73. Annus.

Püstread: 1. Mehe nimi (käändes). 2. Telegraafi leiutaja. 3. Järv Siberis. 4. Kaunviljad. 5. Eesti kirjanik, nimi ja eesnimi. 6. Vana-Rooma keiser. 7. Kuju Piiblist. 9. Minu. 10. Tunnistused. 11. Linn USA-s. 17. Inglise prep. 18. Purje liik. 22. Endine Eesti minister. 26. Austusavaldus kirjal. 28. Pikk teivas. 30. P. Ameerika linna eessilpe. 33. Ehtima. 34. Kolmikkonsonant. 39. R. Rohu mälestustekogu. 40. Vorm sõnast „olema.“ 41. Eespool. 42. Saadik. 47. Aafrika kõrberöovel. 48. Linn Itaalias. 50. Doonau harujõgi. 52. Mägi V. Aasias. 53. Sambad. 57. Kiltmaa Aasias. 59. Kaksikvokaal. 61. Side, sidumisvahend 63. Saksak. prep. 64. Vorm sõnast „sääma.“ 65. Kolmikkonsonant. 67. Naatriumi keemiline märk. 70. Kaubandusl.k lühend.

1	2	3				4		5	6	7		8		9	10	11
12								13						14		
15						16							17	18		19
20					21	22		23				24				
25						26						27	28		29	30
		31						32		33			34		35	
			36					37							38	
39		40				41	42						43			
44					45				46			47			48	
					49			50		51		52		53		
54			55					56		57						
58								59						60		61
			62		63	64				65						
66	67								68					69		70
71														73		

Võtmemõistus Nr. 1.

Auhinnaks: „Tõusev Koit.“

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42			
				43	44	45	46	47	48						

1—9 Balzac'i teos. 10—16 „Ginovkeri“ šokolaadi sort. 17—26 Valmistab vaatemängu jõuluõhtul. 27—30 Parim „Ginovkeri“ kompvekisort. 31—36 Eesti kirjanik. 37—42 Eesti jalgpalli internatsional. 43—48 Tuntud jõgi Väike-Aasias.

I 17 3 21 20 26 32 — 2 35 40 38 43 18 19 31 — 47 33 4 36 44 5 11.

II 14 15 42 2 17 1 7 41 12 25 — 37 9 28 30 29 12 16 — 36 22 23 24 10 34.

III 39 8 45 46 — 8 42 48 27 8 — 21 18 6 48 42 19 — 13 40 13 13 12 9 9.

I Eesti ajaleht. — Järv Eestis. — Õppeasutis.

II Endine keiserriik Aafrikas. — Riik Euroopas. — Parafiinist ese.

III Inglise aadlik. — Tuntud poeet. — Eesti kirjanik. — S. Levise teos.

-
- 1) Lõhnaõlipudel ühes sisuga maksab 2 krooni 50 snt. Mis on pudeli hind, kui sisu on pudelist 2 krooni kallim?
  - 2) Milline on itaalia sõdur, kui ta kukub Punasesse merre?
  - 3) Miks ei saja kunagi 2 päeva järgemööda?
  - 4) Toas põleb seitse küünalt. Mitu neist jääb järele, kui kaks kustutakse?
  - 5) Milliseid kalu on vees kõige enam?
  - 6) Tallinnast läks välja laev, mille kiirus oli 20 sõlme ja Helsingist samal ajal laev, mille kiirus oli vaid 10 sõlme. Kumb oli Tallinnale lähemale, kui nad üks-teisest möödusid?

Vastused järgmises numbris.

PÕLTSAMAA TÖÖSTUSKOOL

Valmistab:

Mööblit,
koolipinke,
metallitöömashinaid,
vankreid,
põllutööriistu,
hüdropulte,
hügieenilisi jooginõusid.

Töö korralik ning vastupidav.

**Viljandimaa koolidele tel-
limise puhul hinnaalandus.**

Koolijuhataja.

